

БЮДЖЕТНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ)

BUDGETARY MECHANISMS FOR THE IMPLEMENTATION OF REGIONAL POLICY (BASED ON THE CARPATHIAN REGION)

У статті розкрито сутність та засади фінансового забезпечення регіональної політики, систематизовано структуру бюджетних механізмів реалізації регіональної політики, розглянуто можливості підвищення ефективності механізмів бюджетного забезпечення регіонального розвитку, сформульовано інноваційні підходи до управління фінансовим забезпеченням регіональної політики. Доведено, що визначальна роль у системі фінансового забезпечення регіональної політики належить бюджетним механізмам.

The thesis reveals the essence and principles of finance to regional policy, systematically structure of budgetary mechanisms for the implementation of regional policy, the possibilities of improving the efficiency of budget support mechanisms for regional development, formulated an innovative approach to the financial support of regional policy. It is proved that determining role in the financial security of regional policy belongs budgeting mechanisms.

The ways of formation of the financial support for regional policy based on potential approach, the possibilities of improving the efficiency of budget support mechanisms for regional development, formulated an innovative approach to the financial support of regional policy.

The main objectives for the financial support of regional development are: rational use their own financial resources; find effective sources of short-term and long-term financing; financial support for strategic decisions; development of the financial system in the region and improve the efficiency of financial management at the regional level.

Ключові слова: фінансове забезпечення, регіональна політика, бюджетні механізми, регіональний розвиток, Карпатський регіон.

Keywords: financial support, regional policy, budget mechanisms, regional development, the Carpathian region.

Вступ. Проблема фінансової самостійності регіонів постійно знаходить на вістрі політичних і соціально-економічних дискусій. Наріжним каменем цієї проблеми є порядок формування місцевих бюджетів, а саме, питання їх збільшення по відношенню до державного бюджету. Фактично йдеться про децентралізацію системи державних фінансів в

Марія Бадида
к. е. н., доцент,
Ужгородський
національний
університет
Інна Жук
аспірант,
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

Maria Badida
PhD, Associate
Professor,
Uzhgorod National
University
Inna Zhuk
postgraduate,
SHEI «Kyiv
National Economic
University named
after Vadym
Hetman»

Україні. Не має сумнівів, що зміцнення місцевих бюджетів дозволило б регіонам вирішувати низку важливих питань свого розвитку, не покладаючись на надходження зверху. В той же час Україна є країною із досить нерівномірним міжрегіональним рівнем розвитку, а, отже, і досить різним фінансовим потенціалом регіонів та окремих територій. Це обумовлює значну диференціацію щодо можливості отримання достатнього рівня доходів для власного розвитку в окремих областях, районах та містах і робить сумнівною перспективу суттєвого зниження рівня міжбюджетних трансфертів у близькій перспективі.

Методологічні та практичні аспекти, що пов'язані із бюджетною децентралізацією широко висвітлені у наукових працях українських вчених: З.Герасимчук, М.Долішнього, А.Єпіфанова, О.Кириленко, М.Коваленка, М.Козоріз, В. Пилипіва, Н.Старостенко, І.Сторонянської, О.Шишка та інших. Фінансовий інструментарій та його ефективність у регулюванні регіонального розвитку досліджувались такими зарубіжними вченими: Езкура Р. (Ezcurra R.), Прюдом Р. (Prudhomme R.), Скуллі Дж. (Sculli G.), Танзі В. (Tanzi V.), Шлітте Ф. (Schlitte F.). Проте, залишаються невирішеними питання щодо відсутності єдиного підходу до розподілу фінансових ресурсів між державою та її регіонами, що суттєво знижує ефективність використання власного фінансового потенціалу як на національному, так і на регіональному рівні.

Мета статті. Детермінувати напрямки підвищення ефективності механізмів бюджетного забезпечення регіонального розвитку та обґрунтувати інноваційні підходи до управління фінансовим забезпеченням регіональної політики.

Для визначення можливостей оцінки самодостатності регіонів у забезпеченні потреб регіонів та територіальних громад у ресурсах для виконання їх власних і делегованих державних повноважень необхідно визначити регіональний фінансово-бюджетний ресурс, який форму-

ється із податкових і неподаткових надходжень до державного і місцевих бюджетів, запозичень, надходжень від власності і населення адміністративно-територіального утворення. Регіональний бюджетний ресурс за конкретними джерелами згідно з чинним законодавством акумулюється в консолідованому бюджеті. До прийняття Бюджетного кодексу України місцеві бюджети мали право утворювати позабюджетні фонди, кошти яких зберігалися на рахунках комерційних банків. В даний час органи місцевого самоврядування можуть за рішенням відповідних місцевих рад в складі спеціального фонду місцевого бюджету утворювати цільові фонди, використання яких проводиться відповідно до програм місцевих рад.

Діюча система бюджетного регулювання і міжбюджетних відносин забезпечує вилучення до Державного бюджету України 3/4 бюджетного ресурсу, який формується в адміністративно-територіальних одиницях – територіальних громадах міст, сіл і селищ. Варто акцентувати увагу і на результати 2011-2014 рр., протягом яких бюджетна система України працює відповідно до нового Бюджетного кодексу, який декларувався як дуже прогресивний в контексті посилення фінансової спроможності місцевих бюджетів та децентралізації фінансової системи країни. Так, за результатами 2011 року частка місцевих бюджетів по відношенню до обсягу консолідованого бюджету України зменшилась на 3,9%, а частка вилучених до держбюджету ресурсів регіонів зросла на 4%. У 2012-2014 рр. тенденції не зазнають змін. Тобто поставлених цілей реалізованими заходами податково-бюджетного реформування досягти не вдалося.

Нова редакція Бюджетного кодексу України [1], прийнята у липні 2010 р., зафіксувала деякі поліпшення у сфері місцевих бюджетів. Так, реально зменшено ризик місцевих бюджетів в разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України (ст. 41); з метою стимулювання місцевих органів влади здійснюється перерахування до

загального фонду місцевих бюджетів 50% надходжень податку на прибуток підприємств та акцизного податку понад річні розрахункові обсяги (ст. 108); дещо розширений перелік джерел доходів місцевих бюджетів та ін. Але, в той же час, Бюджетний кодекс передбачає жорсткий контроль місцевих бюджетів (ст. 117); посилилася зарегульованість в частині запозичень (зокрема, граничних обсягів боргу та гарантій) (ст. 18); доходи місцевого бюджету визнаються зарахованими до місцевого бюджету з дня зарахування на єдиний казначейський рахунок, що робить органи місцевої влади ще більш залежними від центру і фінансово йому підпорядкованими (ст. 78) та ін.

Суттєвий вплив на структуру податкових надходжень місцевих бюджетів має відміна податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (було змінено на збір за першу реєстрацію транспортного засобу), що призвело до зменшення фінансових ресурсів для проведення ремонту доріг, оскільки даний податковий платіж входив до спеціального фонду бюджету території. Натомість, передбачено включення витрат на ремонт доріг у вартість нафтопродуктів у вигляді акцизного податку, що спрямовується до державного бюджету і повертається у вигляді дотацій з Державного бюджету місцевим бюджетам на ремонт доріг. Порядок використання цих коштів розробляється Державним агентством автомобільних доріг України «Укравтодор», що значно зменшує повноваження місцевих бюджетів у використанні локальних фінансових ресурсів та прозорість їх руху.

В Податковому кодексі України[2] від 2 грудня 2010 р. переглянуто перелік місцевих податків і зборів. Сьогодні місцеві ради обов'язково встановлюють податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (впроваджено з 2012 р.), єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності і самостійно вирішують питання щодо встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, турис-

тичного збору (ст. 10). Таким чином вдалося вирішити проблему нерентабельності багатьох з існуючих раніше податків. На цьому ж етапі головною проблемою залишається сприйняття місцевими органами самоврядування системи місцевих податків і зборів як неосновної, яку з прийняттям Податкового кодексу так і не вдалося подолати.

Зазначимо, що аналіз здійсненої податкової реформи дозволив виокремити як позитивні, так і негативні моменти щодо її впливу на формування ресурсів фінансового забезпечення регіонального розвитку (табл. 1.1).

Нова редакція Бюджетного кодексу розширила перелік доходів, які зараховуються до бюджетів розвитку, проте, це не позначилося на збільшенні інвестицій з місцевих бюджетів.

Таким чином, практика підтверджує, що точкове регулювання дохідної і видаткової бази місцевих бюджетів без комплексного реформування бюджетної системи в комплексі з політичною, адміністративно-територіальною та іншими організаційними сферами держави не дасть ефективного результату і не створить комплексу стимулів для зацікавленості місцевих органів влади як в нарощуванні фінансового потенціалу регіону, так і в підвищенні ефективності його використання.

Визначальна роль в системі фінансового забезпечення регіональної політики належить бюджетним механізмам. Поглиблений аналіз бюджетних механізмів забезпечення соціально-економічного розвитку областей Карпатського регіону дозволив виокремити низку основних проблем, характерних для сучасного етапу.

Незважаючи на задекларовану спрямованість реформування системи державних фінансів України в напрямку децентралізації, дослідження засвідчили лише поглиблення залежності місцевих бюджетів усіх областей Карпатського регіону від трансфертів з державного бюджету за період 2008-2013 рр. Так у формуванні загальної суми доходів місцевих бюджетів Карпатського регіону питома вага трансфертів перевищує 50%, а в Закарпат-

МАКРОЕКОНОМІКА

Таблиця 1.1

Позитивні та негативні наслідки Податкової реформи в Україні

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
<p>1. Підвищено стабільність податкової системи загалом за рахунок кодифікації податкового законодавства.</p> <p>2. Збільшено суми податкових надходжень до Державного бюджету (у більшій мірі за рахунок управління ПДВ і податку з доходів фізичних осіб).</p> <p>3. Оптимізовано процес адміністрування податкових платежів за рахунок зменшення їх кількості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - скасовано ряд податків та зборів з низькою фіскальною здатністю і високими витратами на адміністрування; - створено передумови для підвищення прозорості діяльності суб'єктів господарювання; - створено законодавчі передумови для удосконалення електронної системи адміністрування податків та спрощення за рахунок цього процесу подання податкової звітності. 4. Створено законодавчі передумови до зменшення фіскального тиску на платників податків (зокрема, шляхом зниження ставки податку на прибуток підприємств з 23% до 16%). 5. Передбачено механізм автоматичного відшкодування ПДВ, що зменшує залежність суб'єктів господарювання від фінансових ресурсів держави. 6. Більш чітко визначені об'єкти оподаткування по деяким видам податкових платежів, а також уточнено ставки та терміни сплати деяких податкових платежів. 	<p>1. Значна кількість змін, які були внесені до Податкового кодексу протягом 2011-2012 рр. свідчать про недосконалість документу.</p> <p>2. Затягування процесу прийняття важливих законодавчих норм у сфері діяльності суб'єктів малого бізнесу, що призвело до ліквідації багатьох з них, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Закону України №8521, яким було встановлено нову спрощену систему оподаткування для малого бізнесу; - скасування пункту 139.1.1.2 Податкового кодексу України, згідно якого платники податку на прибуток не могли відносити до складу валових витрат, витрати понесені у зв'язку із придбанням товарів, послуг або робіт у платників єдиного податку – фізичних осіб, що унеможливило роботу платників єдиного податку з юридичними особами. 3. Посилення централізації бюджетно-податкової системи України (значна частина податкових надходжень спрямовується до Державного бюджету України). 4. Зниження ролі місцевих податків у структурі місцевих бюджетів. 5. Частина податкового навантаження перенесено на суб'єктів малого та середнього бізнесу, чим знижено стимулюючу роль податкової системи в цілому. 6. Фактично посилено фіскальний тиск на суб'єктів господарювання з боку органів ДПС України, про що, зокрема, свідчить збільшення сум штрафних санкцій за порушення податкового законодавства суб'єктами бізнесу протягом 2011 року. 7. Встановлено надмірний контроль політики органів ДПС за діяльністю суб'єктів господарювання, що призвело до необережної політики органів ДПС у боротьбі із «податковими ямами» та «фірмами-одноденками», реалізація якої спричинила закриття значної кількості непричетних до тіньових схем суб'єктів господарювання. 8. Система обліку та звітності спрощеної системи оподаткування залишається складною для суб'єктів малого бізнесу. 9. Відсутність належного кадрового забезпечення обліковими працівниками при адмініструванні податків, що сплачуються суб'єктами підприємницької діяльності у периферійних населених пунктах.

Примітка: * складено автором Жук І. на підставі опрацювання Бюджетного та Податкового кодексів України [1;2].

ській області і 70%, що переконливо підтверджує незмінні реципієнтські риси регіону. Окрім того, за період 2010-2013 рр. майже 90% трансфертів з державного бюджету склали дотації вирівнювання та субвенції на здійснення державних програм соціального захисту населення. Впродовж 2010-2013 рр. до місцевих бюджетів України було перераховано трансфертів на суму 77,8 млрд. грн., 95,3 млрд. грн., 124,4 млрд. грн. та 114,5 млрд. грн. Негативний вплив при цьому має нечіткість і непередбачуваність розподілу дотацій (субвенцій) з державного бюджету на соціально-економічний розвиток територій: трансферти надаються здебільшого за галузевим принципом і суб'єктивними критеріями. Таким чином значна частина ресурсів, які мають у своєму розпорядженні органи місцевого самоврядування, формуються на центральному рівні та можуть бути спрямовані лише на виконання функцій, делегованих державою. Така ситуація не сприяє ефективному використанню власного фінансового потенціалу Карпатського регіону.

Одночасно має місце поступове зниження частки податкових надходжень у структурі доходів областей Карпатського регіону: у Львівській області – з 35,20% у 2008 р. до 32,8% у 2013р.; в Івано-Франківській – із 27,58% у 2008 р. до 25,4% у 2013 р.; у Закарпатській – із 26,1% у 2008 р. до 20,03% у 2013 р.; у Чернівецькій – із 31,72% у 2008 р. до 24,1% у 2013 р. Недієвими в регулюванні розвитку окремих територій виявились і місцеві податки та збори: їх частка в складі податкових надходжень Карпатського регіону зменшується з року в рік (із 2,09% у 2008 р. до 1,62% у 2013 р.). Оскільки саме податкові надходження є основним джерелом фінансування власних інвестиційних проектів регіону, створення додаткових робочих місць, вдосконалення інфраструктури, то можемо стверджувати, що в місцевих бюджетах не залишається коштів на забезпечення політики стійкого довгострокового зростання регіону. Зазначена проблема ускладнена і наднизькими обсягами бюджетів

розвитку, які не спроможні фінансувати проекти регіонального розвитку з огляду на незабезпеченість реальними джерелами їх наповнення (за винятком єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва). Таким чином, необхідною умовою нарощення фінансової спроможності Карпатського регіону є розширення джерел П кошика доходів, які не враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів. У цьому контексті пропонуємо за доцільне зарахування плати за землю до категорії місцевих податків і зборів, що дозволить збільшити власні доходи місцевих бюджетів.

Аналіз місцевих бюджетів Карпатського регіону дозволив зробити висновок про обтяжливий механізм делегованих видатків, який на сьогоднішній день є чи не найбільшою вадою міжбюджетних відносин. Так, місцеві бюджети фактично «переводять» кошти від Кабміну до бюджетних організацій жодним чином не впливаючи на процес їх розподілу. Йдеться насамперед про фінансування соціальної сфери регіонів: по Карпатському регіону загалом близько 90% видатків становлять кошти на фінансування соціальної сфери (у 2013 році припало на соціальний захист – 22,72%; охорону здоров'я – 21,5%; освіту – 35,39%).

Здійснена оцінка такого важливого механізму фінансового забезпечення регіональної політики як субвенції з державного бюджету на заходи щодо соціально-економічного розвитку окремих територій засвідчує його неефективність. Карпатський регіон, населення якого складає 13,4% усього населення України, отримувал всього 6,3% обсягу субвенції у 2012 р. та 4,7% у 2013 р. (табл. 1.2). Натомість у 2011 р. регіону субвенція взагалі не виділялась. Зважаючи на рівень соціально-економічного розвитку цих областей, такий підхід до розподілу коштів видається нелогічним, і незважаючи на затверджену методику розподілу коштів та підготовки пропозицій, впродовж 2011-2013 рр. процес був непрозорим. План виділення субвенцій регіонам на 2014 р. вказує на визначення їх обсягів відповідно до кількості населення.

МАКРОЕКОНОМІКА

Таблиця 1.2

Обсяги субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам
Карпатського регіону на заходи щодо соціально-економічного
розвитку окремих територій

	2011 рік			2012 рік			2013 рік			2014 рік (план)	
	Сума субвенції, млн. грн.	% у загальному обсязі субвенції	Обсяг субвенції на 1 ос., грн.	Сума субвенції, млн. грн.	% у загальному обсязі субвенції	Обсяг субвенції на 1 ос., грн.	Сума субвенції, млн. грн.	% у загальному обсязі субвенції	Обсяг субвенції на 1 ос., грн.	Сума субвенції, млн. грн.	% у загальному обсязі субвенції
Чисельність населення, тис.											
Відсоток населення території в загальній чисельності населення											
Найменування адміні- стративно-територіаль- них одиниць	1 254,4	2,8		14,0	0,5	11,2	0,0	0,0	0,0	14,6	2,92
Закарпатська											
Івано-Франківська	1 381,2	3,0		59,6	2,1	43,2	0,0	0,0	5,8	16	3,2
Львівська	2 541,1	5,6		7,5	0,3	3,0	0,0	0,0	19,5	29,5	5,9
Чернівецька	907,1	2,0		95,3	3,4	105,1	0,0	0,4	5,5	10,6	2,12
Карпатський регіон	6 083,8	13,4		176,4	6,3	40,63	0,0	4,7	7,7	70,7	14,14
Разом по Україні	45 560,3	100		2795	100	61,4	19,7	100	29,3	500	100
											11,64
											11,58
											11,61
											11,69
											11,62
											10,97

Джерело: розраховано автором Жук І.І., за даними Міністерства фінансів України.

Особливості фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку Карпатського регіону полягають у наступному: як і для України в цілому, самофінансування є основним методом фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств Карпатського регіону. Дефіцит державного бюджету та недостатня самостійність місцевих бюджетів знижує можливості фінансування інвестицій в регіоні. У Карпатському регіоні значно більша частка, порівняно з Україною в цілому, інвестицій в основний капітал фінансується за рахунок коштів населення. Проблемним залишається залучення коштів іноземних інвесторів. Аналіз динаміки структури фінансування інвестицій в основний капітал Карпатського регіону за 2008-2013 рр. виявив тенденції до зростання частки фінансування інвестицій за рахунок коштів населення, коштів держбюджету та зменшення частки фінансування за рахунок власних коштів підприємств, коштів місцевих бюджетів, коштів іноземних інвесторів.

Підприємства Карпатського регіону більше ніж у інших регіонах країни витрачали коштів на інноваційний розвиток, про що свідчить зростання частки інноваційних витрат регіону у загальнонаціональних витратах. Таке зростання відбулось, головним чином, за рахунок Івано-Франківської області – 89,3%. Основним джерелом таких видатків були кошти іноземних інвесторів. Обсяг інноваційних витрат Івано-Франківської області значно перевищив обсяг інноваційних витрат таких промислово розвинених областей як Донецька (у 2,6 рази), Дніпропетровська (у 5,5 рази), Харківська – (у 3,9 рази), м. Київ – (в 1,8 рази).

В умовах наростання ризиків погіршення економічної ситуації у світі, бюджетні механізми регулювання економічного розвитку у середньостроковій перспективі повинні стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання регіонів України.

Зауважимо, що впродовж останніх місяців Урядом України запропоновано низку кроків щодо зміни по-

даткової системи та міжбюджетних відносин, спрямованих на децентралізацію державних фінансів. Йдеться насамперед про Проект Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (щодо бюджетної децентралізації), внесений на розгляд Верховної Ради України 8.08 2014 р. Як зазначають його розробники, прийняття даного Закону забезпечить:

- стимулювання громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державними бюджетом;

- розширення наявної дохідної бази місцевих бюджетів шляхом: передачі з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг, державного мита; збільшення відсотка зарахування екологічного податку з 35 до 80%; закріплення за місцевими бюджетами податку на доходи фізичних осіб за новими нормативами (бюджети міст обласного значення, районів – 60%, обласні бюджети – 15%, бюджет м. Києва – 20%) та податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки (обласні бюджети – 10%); запровадження з 2015 року збору з роздрібного продажу підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 2% вартості реалізованого товару; розширення з 2015 року бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна;

- децентралізацію видаткових повноважень у соціально-культурній сфері;

- запровадження нових видів трансфертів та встановлення нової системи вирівнювання за закріпленими загальнодержавними податками;

- надання права самостійного вибору установи (в органах Казначейства чи установах банків) з обслуговування коштів місцевих бюджетів.

Заради справедливості варто відзначити, що це чи не перші реальні кроки в напрямку передачі регіонам та територіальним громадам певних повноважень та фінансових ресурсів

для їх реалізації впродовж останніх років. Однак, спробуємо проаналізувати, чи спроможні вони досягнути задекларованої мети і забезпечити фінансову спроможність органів місцевого самоврядування.

В цілому, аналіз даного проекту закону дає підстави стверджувати, що:

- проектом Закону передбачається не надання реальної бюджетної автономії місцевим бюджетам через перерозподіл податкової бази, матиме місце розширення бази оподаткування за рахунок введення нового податку – збору з роздрібною продажу підакцизних товарів у обсязі 2%;

- Міністерство фінансів дещо розширює загальний фонд місцевих бюджетів за рахунок передачі плати за надання адміністративних послуг, надходжень від мита і 10% доходу від податку на прибуток підприємств приватного сектору. Особливу увагу приділено екологічному податку, частка якого збільшиться у місцевих бюджетах до 80%. Поряд з цим, цей фінансовий ресурс не передається як такий, що може бути використаний органами місцевого самоврядування на власний розсуд – Уряд одночасно передає на місцевий рівень повноваження щодо фінансування багатьох програм у сферах охорони навколишнього середовища та житлово-комунального господарства, фінансування спеціалізованих медико-санітарних частин, лабораторних центрів Держсанепідемслужби тощо;

- дискусійною є передача єдиного податку до загального фонду місцевих бюджетів, оскільки цим самим практично «оголюється» бюджет розвитку (на сьогоднішній день саме єдиний податок формує його лівову частку), тобто відбувається збільшення видатків споживання за рахунок видатків розвитку територій;

- не до кінця зрозуміло: чи зможе держава забезпечити законодавчо закріплені гарантії у сфері освіти, охорони здоров'я, тощо, використовуючи оновлений механізм бюджетного регулювання;

Попри позитивні напрацювання та, в переважній більшості, поділяючи основну ідею запропонованого до

обговорення законопроекту, вважаємо за необхідне спочатку визначитися із первинною бюджетною одиницею (нова базова одиниця територіального устрою, яка обов'язково повинна бути зазначена в оновленій Конституції, окрім того положення по об'єднаних територіальних громадах матимуть юридичну силу у випадку прийняття Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (№4070а від 13.06.2014 р.)), а вже потім вносити зміни до Бюджетного кодексу;

На основі проведеного аналізу проекту Закону України «Про внесення змін до бюджетного кодексу України» (щодо бюджетної децентралізації) №4435а від 08.08.2014 року розроблено низку змін і доповнень, які спрямовані на вирішення означених проблем:

- 1) Оскільки одним з апробованих у світовій практиці інструментів активізації інвестиційної діяльності є часткове відшкодування приватним інвесторам вкладень у реалізовані ними інвестиційні проекти, які мають вагоме соціально-економічне значення для держави, регіону. Вважаємо, що таку практику слід запроваджувати в Україні. Таке державно-приватне партнерство може дати вагомий інвестиційний ефект. З огляду на це, пропонується підпункт 4 пункту статті 21 викласти у наступній редакції: «за бюджетними програмами, які забезпечують протягом декількох років виконання інвестиційних проектів, у тому числі, що здійснюються із залученням державою кредитів (позик) від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій, а також здійснюваних на принципах державно-приватного партнерства у передбаченому законом порядку. Такі бюджетні програми за умови схвалення або відбору у встановленому законодавством порядку відповідних інвестиційних проектів щорічно включаються до прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди та проекту закону про Державний бюджет України протягом усього строку їх реалізації з урахуванням вимог цього Кодексу»;

2) Запропоновані у проекті критерії розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку (стаття 24) недостатні для забезпечення ефективної реалізації державної політики регіонального розвитку й потребують детального обґрунтування. Профільному міністерству було б доречно здійснити його із залученням науковців та фахівців-практиків й запропонувати відповідні доповнення до чинного законодавства, яке регламентує політику регіонального розвитку. Тому пропонується підпункт 3 статті 24 викласти у редакції: «Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, на підставі поданих пропозицій здійснює оцінку та відбір зазначених програм і заходів на конкурсних засадах у межах індикативного прогнозного обсягу коштів державного фонду регіонального розвитку. Розміри й порядок формування коштів фонду та їх розподілу між Автономною Республікою Крим, областями та містами Києвом і Севастополем встановлюється законами України».

За результатами здійснення оцінки та відбору центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, до 1 серпня року, що передувє плановому, подає Кабінету Міністрів України для затвердження пропозиції щодо розподілу коштів державного фонду регіонального розвитку з переліком відповідних програм і заходів».

3) На нашу думку, податок на доходи фізичних осіб та майнові податки (на нерухомість, земельний) як достатньо прогнозовані й пов'язані з базисними територіальними ресурсами (включаючи людські) доцільно відносити до доходів місцевих бюджетів. Крім цього, податок на прибуток підприємств не можна віднести до стабільних, місцеві органи влади не мають реальних можливостей його контролювати. Враховуючи це, доречно даний податок спрямовувати до державного бюджету. Зацікавленість місцевих органів влади у розвитку економіки населених пунктів та регіонів стимулюватиметься через по-

даток на доходи фізичних осіб. При цьому у податковому й бюджетному законодавстві слід чітко обумовити – податок на доходи фізичних осіб має спрямовуватися у визначених законом частках до бюджетів територіальних громад, у межах яких здійснюється діяльність підприємств, установ, організацій, їх відокремлених підрозділів, на яких зайняті працівники, а не за місцем реєстрації суб'єктів господарювання. Зважаючи на це, пропонуємо підпункт 1 статті 29 вилучити та підпункт 2 статті 29 редагувати наступним чином «податок на прибуток підприємств (крім податку, визначеного пунктами 18, 1 та 2 частини першої статей 64,66 та 69 цього Кодексу відповідно).

ВИСНОВКИ

Аналіз фінансового забезпечення регіональної політики у Карпатському регіоні засвідчив низький рівень дієвості бюджетних механізмів, їх невідповідність принципам регіональної політики України в частині забезпечення фінансової самостійності та рівномірного розвитку регіонів; неефективність використання власного фінансового потенціалу областей, що обумовило формування патерналістської моделі міжбюджетних відносин. Наявність суттєвих недоліків у системі бюджетного регулювання регіонального розвитку доводить необхідність її модернізації та докорінної зміни пріоритетів.

Отже, існуюча ситуація в економіці та в бюджеті регіонів вимагає кардинальних змін. Необхідно забезпечувати стимулювання економічного зростання регіону за рахунок чіткої ув'язки бюджетних витрат з пріоритетами державної та регіональної політики, імплементації принципів місцевого самоврядування та фінансової децентралізації, а також створення сукупності стимулів для підвищення зацікавленості місцевих органів влади як в нарощуванні фінансового потенціалу регіону, так і в підвищенні ефективності його використання.

З цієї метою необхідно розробити та запровадити комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефектив-

ності використання бюджетного потенціалу регіону, за наступними пріоритетними напрямками: запровадження програмно-цільового планування; оцінки ефективності бюджетних витрат; реструктуризації бюджетного сектору; удосконалення державного та громадського фінансового контролю за освоєнням бюджетних коштів. Нарощення фінансового потенціалу регіону має відбуватись на інноваційних засадах, які передбачають формування інноваційних технологій у сфері управління ефективністю використання фінансових ресурсів регіонів (управлінські інновації) та фінансове управління інноваційним розвитком реального сектора економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетний кодекс України // www.zakon.rada.gov.ua
2. Податковий кодекс України // www.zakon.rada.gov.ua

REFERENCES

1. Biudzhetni kodeks Ukraine // www.zakon.rada.gov.ua
2. Podatkovi kodeks Ukraine // www.zakon.rada.gov.ua